

сновна организација Савеза комуниста и метод рада.

Два рада су објављена у рубрици Међународне теме: др Радована Вукадиновића — Могућности европске сарадње и Јакова Мрваљевића — Афрички авангардизам.

У рубрици Размишљања такође су, објављена два рада: др Саве Живанова — Прилог дефиницији стаљинизма и Данила Гашовића — Конструктивизам неомарксизма.

У рубрици Прикази објављена су неколика осврта на неке најно-

вије теоретско-економске радове: М. Коматина на књигу В. Милаговића „Токови револуције“, Милице Костић (под насловом Научно виђење привредног развоја Црне Горе) на књиге др Риста Вукчевића „Развој привреде Црне Горе“, др Вељка Мартиновића, Шумска привреда у развоју Црне Горе“ и мр Борислава Ускоковића „Туризам као фактор привредног развоја Црне Горе“ и Жарка Чурића „Систем и политика цена у условима социјалистичког самоуправљања“.

Ј. Р. Бојовић

ПЕТ ГОДИШЊАКА ЦЕТИЊСКЕ ГИМНАЗИЈЕ

(Преглед)

Цетињска гимназија у току свога скоро стогодишњег живота и рада развила се као угледна васпитно-образовна установа и постајала, нарочито до првог свјетског рата, све више институција која је непрекидно, све јаче и непосредније, утицала на кретање и развој просвјете и културе у Црној Гори. Њени професори и директори, а касније и њени ученици, били су покретачи и плодни ствараоци у области науке, културе и умјетности. Књижевни и научни радови многих од њих остали су корисни и запажени прилози науци, посебно културној историји, и носе обиљежја напредних схватања и борбе против назадних режима у црногорској држави и касније, револуционарних стремљења у доратној Југославији. Може се са сигурношћу рећи да они и данас заслужују разматрање и проучавање не само као догађаји и личности једне установе већ, често, као покретачи и ствараоци у културној прошлости Црне Горе. Зато се систематска и континуирана обрада живота и рада Гимназије, удјела њених професора и ђака у културном развоју и револуционарној борби, не могу разматрати и обрађивати у ужем обиму, не могу се тражити само као ствараоци у школи, већ се смисао и значај њихова рада може у пуном значењу

видјети и запазити у општем току напредовања и развијања просвјете, школства и културе у Црној Гори.

Није претјерана тврдња да су годишњаци Цетињске гимназије пружили у том погледу запажене резултате, да су видљиво допринијели да се многа недовољно проучена питања и неколике непотпуно обиљежене личности из прошлости виде ближе, да добију јасније мјесто у нашој културној историји.

Редакција Годишњака је, у почетку, имала скромније намјере и замисли. Касније се, међутим, отишло много даље: тематика публикације се, како бројем радова тако и карактером и богатством садржаја, проширивала и употпуњавала. Сријеће се већи број прилога који свестраније освјетљавају теме које су аутори одабрали и који заиста представљају помоћ и допринос појединим областима и гранама науке.

Помињемо, прво, чланке: о првим годинама рада Гимназије (Милутина Стојовића) и првој матури у школи (Новака Јовановића).

Ристо Ј. Драгићевић и др Никола Банашевић приказали су — у посебним прилозима — два извјештаја директора школе Мирка Мијушковића о школској згради и наставницима, које је 1910. годи-

не упутио министру просвјете Перу Вучковићу. — Мишљење и оцјену П. А. Ровинског о наставном плану и програму Гимназије приказао је др Нико С. Мартиновић.

Посебну вриједност свих бројева Годишњака представљају прилози у којима је приказан рад ранијих професора и директора школе — организатора и учесника у многим културним потхватима и манифестацијама на Цетињу и у Црној Гори, књижевних и научних стваралаца. Били су то покретачи и уредници листова, часописа и алманаха; писци и преводиоци литерарних и научних текстова; иницијатори и посленици у организовању просвјетних и културних установа на Цетињу, којима су дали, и оставили, обиљежје своје многостране активности и ентузијазма. Зато текстови о њима представљају, добрим дијелом, и прилог обради и проучавању културне историје времена у коме су они живјели и радили на Цетињу.

Такви су чланци: о Јовану Пагловићу као законодавцу (др Ника С. Мартиновића), Јову Љепави (Сава Вукмановића), о личности и дјелу Живка Драговића (др Ђока Пејовића), биљешка (Душана Лаушевића) о Божу Новаковићу. О Стеву Чутурилу текстове су написали Јасна Чутурило и Ристо Драгићевић; о Луку Зореу су такође два текста — Сава Вукмановића, Риста Драгићевића; о Душану Вуксану је прилог др Ђока Пејовића. Саво Вукмановић је обрадио личност Душана С. Ђукића, док је о мјесту Пера Вучковића у историји црногорске просвјете и културе чланак Василије Лукића, који је још написао текстове о Филипу Ковачевићу (његовом предлогу о „устројству“ књижеваре на Цетињу) и Илији Бери (његовом животу и трагичном епилогу).

Посебну пажњу привлаче и прилози о личности Ђорђа Лопичића, чије име данас Гимназија носи — његовом литерарно-публицистичком раду и револуционарној активности. Лопичић је био организатор и руководилац организације СКОЈ-а у Гимназији. — Др Ни-

ко С. Мартиновић написао је дужи текст о читавој његовој активности у том погледу. Писац, у вези са обрадом живота и рада Лопичића, објашњава појаву и манифестације напредних писаца и социјалне литературе у Црној Гори. Уз овај чланак су библиографски подаци о Лопичићевој литерарно публицистичкој дјелатности које је саставио др Душан Мартиновић. О њему су у годишњацима још два прилога: „Ђорђе Лопичић између пера и бајонета“ Алексе Ивановића и о Лопичићу као руководиоцу организације СКОЈ-а у Цетињској учитељској школи.

Биљежимо још неколика прилога из богате револуционарне прошлости школе: о демонстрацијама и штрајку ученика 1932. године (Бранка Петричевића), о револуционарном раду у Гимназији 1933/34—1934/35 (сјећања др Павла Мијовића), о отпору ученика реакционарним школским властима и збивањима у школи 1935. године (сјећања Вукомана Цаковића); затим биљешке Данице Мариновић-Пејовић о организованом политичком раду међу средњошколском омладином на Цетињу. Др Јован Бојовић је изложио податке о раду Гимназије у школској 1941/42. години — притисцима непријатеља и отпорима напредних ученика и професора. У посебној биљешци изнијета су сјећања о Бају Секулићу као матуранту ове школе.

Већи број поменутих радова, у којима се разматрају прошлост и развој Цетињске гимназије, по садржају и методу обраде представља прилоге научног карактера. Редакциони одбор је, међутим, у посебно поглавље *Научни и стручни чланци*, вјероватно ради систематизације и прегледности према областима које третирају, унудио само прилоге који нијесу непосредно везани за живот и рад школе. Њих има запажен број — 26. — Сматрамо да треба издвојити и посебно забиљежити чланке: др Миливоја Павловића „Топоним Цетиње — његов значај за научну оријентацију“, др Николе Банашевића „О поријеклу и гумана Стефана из Горског вијен-

ца“, др Митра Пешикана „Топонимастика и њена примјена у историографији“.

Ту је, затим, чланак Милана М. Вујачића о сукобу владице Василије Петровића са карловачким митрополитом Павлом Ненадовићем, два рада др Душана Мартиновића — о поднебљу Цетињског поља и здравственим функцијама Цетиња, Михаила Вучковића о националном парку „Ловћен“. — Из области математичких наука у Годишњаку је објављено осам радова: о питањима савремене наставе математике у гимназији, о Руђеру Бошковићу, кризи математике и проблему њеног заснивања (Душана П. Гвозденовића); о алгебарским операцијама, векторским просторима, њиховом аксиоматском фундарању, суштини математичког програмирања, о групи, прстену и пољу као појмовима апстрактне алгебре (Момчила Космајца). — У годишњацима су и стручни прилози из области педагошке теорије и праксе: ученичким заједницама у савременој школи (Павла Газиводе), о радним обавезама и слободном времену ученика Цетињске гимназије, о њиховим жељама и активношћима, узроцима њиховог неоправданог изостајања са часова (Бранке Иличковић), затим чланак о тестовима и тестирању ученика у нашим школама и др.

Годишњаци су објавили литерарне текстове Јанка Ђоновића (пјесму и чланак „Прилог упознавању приповједача Николe Лопчића“), Драгутина Вујановића (пјесму) и Васка Ивановића (комедију „Доле — отписани“).

Дужу хронику ђачког литерарног друштва „Скерлић“ од 1924. до 1932. године припремио је Чедомир Пејовић.

Др Душан Мартиновић је припремио двије библиографије: библиографију радова професора и ученика Гимназије 1945—1970. и библиографију радова из географије у просвјетно-педагошкој и просвјетној периодици Црне Горе.

О једном броју културних и јавних радника, ранијих професора Цетињске гимназије, објављени су кратки портрети. Приказани су Милутин Пламенац, Милан Вујачић, др Саво Вукмановић, Ристо Драгићевић, др Јован Вукмановић, Радосав Меденица, Видо Латковић, Шпиро Томановић, Илија Шобајић и др. Ту су и сјећања на Милана Вукићевића (Павле Ђоновић) и Бања Шарановића (Павле Зорић).

Оправдано је истаћи залагање и напоре чланова Редакционог одбора (Драгице Војиновић, Станка Рогановића и др Душана Мартиновића, одговорног уредника) који су окупљали сараднике, подстицали их да пишу о појединим појавама, да обрађују питања, и који су успјели да проширују и богате тематику Годишњака. (Сем њих, у уређивању Годишњака бр. 2 учествовали су и Ристо Драгићевић, др Нико С. Мартиновић, др Јован Вукмановић, Саво Вукмановић, др Драгоје Живковић, Иван Калуђеровић).

Скоро сви сарадници и писци прилога у Годишњаку су бивши професори и ученици Цетињске гимназије. Отуда се с разлогом намеће помисао да су их љубав и поштовање према прошлости и свијетлим традицијама ове институције привлачили и подстицали да непосредно учествују и помогну у обради и литерарном обликовању личности и догађаја из њене историје, да напишу прилоге научнога карактера, да репродукују сјећања на збивања и личности. Па се Годишњак, и као појава и као зборник радова, доима и као документ љубави и поштовања према школи оних који су у њој васпитавали и оних који су се ту образовали.

Марко Марковић